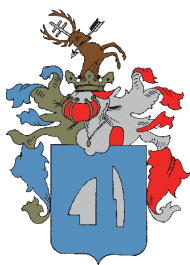

SZALAINÉ HOMOLA ANDREA

Alsózsolca

Alsózsolca Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, Miskolctól délkeleti irányban 10 km távolságra fekszik. A környező bányatavak és a Sajó folyó természeti adottságai révén rendkívüli környezeti adottságokkal rendelkezik. Területe 26,02 km², a Miskolci kistérségbe tartozik. Alsózsolca létezéséről az első írásos emlék 1281-ből való, melyben Solcha néven szerepelt. Ekkor Ernye bán fiának, Istvánnak a birtokához tartozott, majd a XV. században a Bánfalvy Bárius család tulajdonába került. Az 1526-os mohácsi csatavesztés után a település többször gazdát cserélt. 1703-ban, a Rákóczi szabadságharc kezdetekor több alsózsolcai jobbágy állt a fejedelem zászlaja alá, és vett részt a küzdelmekben. Ez idő alatt a falu csaknem elnéptelenedett, azonban élni akarását bizonyítva újratelepült. A XIX. sz. elején elérte a dühögő országos kolerajárvány. A zsolcai férfiak az 1848/49-es szabadságharcban is részt vettek, a település határában zajlott le 1849. július 25-én a zsolcai csata. Az önkényuralom korában a település földterülete 7 földbirtokos és 426 törpebirtokos tulajdonában volt. A *polgárosodás* kezdete Alsózsolcán a két világháború közötti időszakra tehető, amikor több egyesület, kör, testület és szervezet működött.

A község *gazdaságát* a múlt század közepéig a *mezőgazdaság* határozta meg. A XIX. század végén a település határában komoly tőkés mezőgazdasági vállalkozás működött, ahol nemcsak természetfölötti, hanem mezőgazdasági termékek feldolgozásával is foglalkoztak. A II. világháború utáni időszak jelentős *iparosodást* hozott Alsózsolca életében. Határában hatalmas mennyiségű kavics és homok található, melynek kitermelése, osztályozása és értékesítése az 1950-es évektől meghatározója a település iparának, fejlődésének. Sorra épültek az üzemek, gyárak – Kavicsbánya Vállalat, Észak-magyarországi Betonelemgyártó Vállalat Alsózsolcai Épület-elemgyára, Házgyár – amelyek révén a környék legtöbb munkalehetőséget biztosító községévé vált.

A rendszerváltozás óta az üzemek *privatizációja* is megtörtént. A Házgyár működése megszűnt, helyén létrejött a Csavar- és Húzottáru Rt. Az épületelemgyárat átszervezték, profilja részlegesen megváltozott: ma már StrongRocla Kft. néven kisebb kapacitással és kevesebb dolgozóval működik. A KÖKA Kavicsbánya Kft. létrejötté óta folyamatosan termel. A rendszerváltozás után megszűnt az Észak-magyarországi Anyagellátó és Készletező Vállalat, valamint az ERDÉRT Vállalat alsózsolcai telepe, és bezárt az Észak-magyarországi Vizügyi Igazgatóság Alsózsolcai Betonelemgyártó Üzeme is. A rendszerváltás utáni átmeneti időszak tehát nagyon rossz hatással volt a település foglalkoztatására, iparára. A sorra megszűnő és átalakuló üzemek jelentős *munkanélküliséget* idéztek elő a térségben.

A település életében nagy változást hozott az 1999-es esztendő. Ekkor jött létre a volt BÁÉV Házgyár területén és környékén a Miskolc-Alsózsolca *Ipari Park*. A tulajdonos jó üzletpolitikájának eredményeképpen sorra létesültek az új üzemek, amelyek a foglalkoztatásban, a helyi adóbevételekben, a lakosság életkörülményeinek javulásában, a település fejlődésében meghatározó szerepet töltenek be. A *Csavar- és Húzottáru Rt.* és érdekeltségei a legmodernebb CNC-technológiával különböző csavarokat, rúgókat, húzott vas- és acéltermékeket, kötőelemeket gyártanak. A *SANMINA Kft.* elektronikai alkatrészek összeszerelésével, főleg híradástechnikai és telefonalközpontok szerelésével, gyártásával foglalkozik. A gyártelep vámszabad területként is funkcionál. A tervek szerint az üzem az anyacég közép-kelet-európai központjaként működik majd. A *CEC Kft.* Műanyagfeldolgozó Üzemében különböző műanyag termékek gyártása folyik. A *Baumit Rt.* nemesvakolatgyárat épített a területen, és várhatóan egész Kelet-Európa térségét ellátja majd a korszerű építőanyaggal.

Alsózsolca Borsod-Abaúj-Zemplén megye területfejlesztési koncepciójában jelentős feladatot kapott. A Miskolc-Alsózsolca Ipari Park jelenlegi mintegy 30 hektáros területén számos közép- és nagyvállalkozásnak ad otthont, és további fejlesztése kiemelt cél. Az országos közúthálózat fejlesztésében is komoly szerep jut a településnek, hiszen az M30 autópályát és a 37-es főutat összekötő új út nagy része Alsózsolca közigazgatási

területén megy majd keresztül. Ez egyrészt segíti az ipari park üzemének tevékenységét, másrészt nagymértékben mentesíti a város belterületét az átmenő gépjárműforgalomtól.

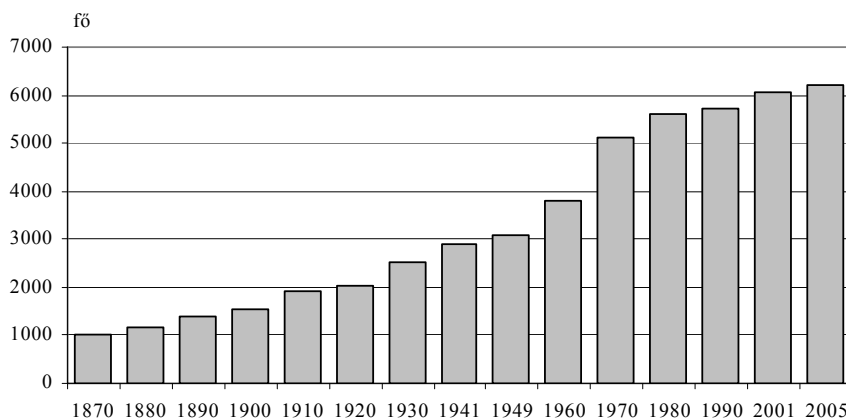
A várossá válástól a lakosság azt reméli, hogy a település tudatos fejlesztésen megy keresztül, és ezáltal szebbé, gondozottabbá válik. Fontos cél volt az is, hogy a településnek legyen saját meghatározó arculata, ahol „Jó élni és dolgozni, a szabadidőt hasznosan lehet eltölteni, és mindezekhez színvonalas helyi szolgáltatások társulnak!”

Népesség, népmozgalom

Korabeli történeti adatok alapján Alsózsoltán a XV. században 15–20 portán mintegy 60–100 fő élt. A népesség az 1860-as évek elején 150–200 főre tehető. Az első hivatalos népszámláláskor (1870-ben) 1013 főt írtak össze, azóta a népesség 6,1-szeresére növekedett, aminek eredményeként 2005 végén a lakónépesség 6191 főt tett ki (1. ábra).

1. ábra

A népesség számának alakulása*

*1960-ig a jelenlévő, 1970-től a lakónépesség.

A 2005. év végi adatok szerint a népesség nemek szerinti összetétele nöbbletet mutatott, ezer férfira 1040 nő jutott, a megyei átlagnál 60-nal kevesebb. A népsűrűség 2005-ben 238 fő/km² volt, 4,4-szerese a megyei községek (54 fő/km²), és 2,4-szerese a megye átlagának (100 fő/km²), a városok átlagának (291 fő/km²) pedig 82%-a.

Az élve születések és halálozások egyenlege 1970–1979 között 661 fős, 1980–1989 között 308 fős, 1990–2001 között 355 fős növekedést mutatott. A népességszám változását befolyásoló másik tényező a lakóhelyváltás. Az oda- és elvándorlások egyenlegeként az említett időszakokban 187, illetve 175, majd 34 fővel csökkent a lakónépesség. Összességében ebben az időszakban növekedett a lakosok száma. A 2001. február 1-jei népszámlálás és a 2005. év végéig eltelt időszak alatt a népességszámot a természetes szaporodás 117 fővel, a vándorlás pedig 30 fővel gyarapította.

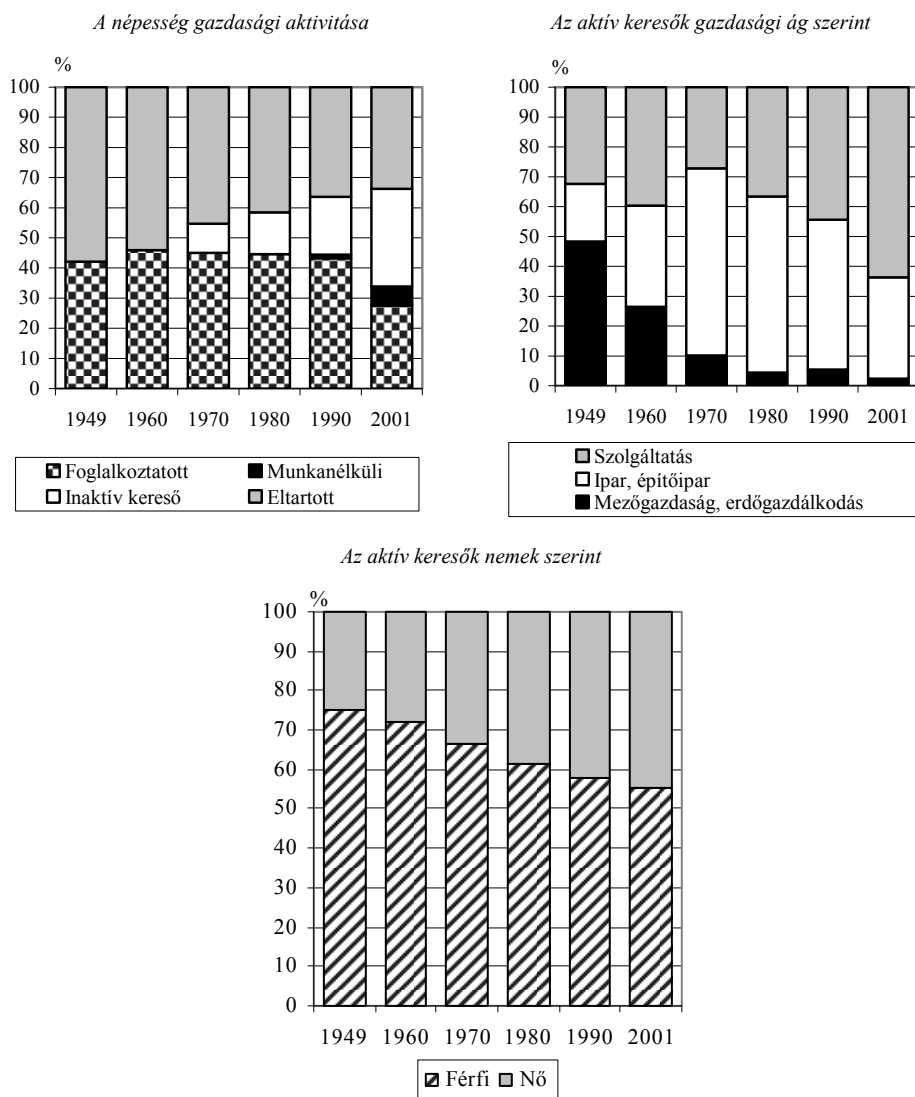
A népesség korösszetétele a legutóbbi két népszámlálás között némileg változott: a 14 évesek és fiatalabbak aránya 25,1%-ról 24%-ra, a 15–39 éveseké 38,2%-ról 35,5%-ra mérséklődött, a 40–59 éves felnőtteké 23,4%-ról 25%-ra, az 59 éven felüli idősorúaké pedig 13,2%-ról 15,5%-ra növekedett. 1990-ben száz gyermekkorúra 53 öregkorú jutott, 2001-re a mutató értéke 65-re emelkedett.

2001-ben Alsózsoltán 15 éves és idősebb népességének 87%-a általános iskolai, a 18 éves és idősebb korosztály 30,9%-a befejezett középiskolai, a 25 éves és idősebb népesség 7,6%-a felsőfokú végzettséggel rendelkezett, ami – az általános iskolát kivéve – alacsonyabb a megyei átlagnál (86,8; 34,0; illetve 9,5%).

A népesség gazdasági aktivitását, a foglalkoztatottak gazdasági ágak és nemek szerinti összetételét a 2. ábra mutatja.

2. ábra

Alsószolca népességének összetétele

A 2001. évi népszámlálás idején Alsószolcára több mint 700 fő járt dolgozni, míg a településről közel ezer fő ingázott munkavállalás céljából.

Gazdasági helyzet

A rendszerváltást követően új vállalkozási formák – korlátolt felelősségű társaságok, betéti társaságok, részvénytársaságok – jelentek meg, a kisvállalkozások száma megszorodott. 2005 végén Alsószolcán 372 vállalkozás szerepelt a regisztrációban, ebből 148 volt társas, a többi egyéni. A legtöbb vállalkozást (94-et) az ingatlanügyletek, gazdasági szolgáltatás ágban regisztráltak, ezt követték a kereskedelem, javítás (76), az

építőipar (62) és a bányászat, feldolgozóipar, villamosenergia-, gáz-, gőz-, vízellátás összevont nemzetgazdasági ágak (29). 2005 végén Alsózsoltán ezer lakosra 60 regisztrált vállalkozás jutott, ami a Miskolci kistérség átlagának 56%-a, a megyei átlagnak pedig 78%-a. A vállalkozások mellett a civil szférát képviselő *nonprofit szervezetek* is jelen vannak a városban, 2005 végén 26-ot tartottak nyilván.

Sportcsarnok
Fotó: Önkormányzat

Az 1990-es évek elejétől kezdődően Alsózsoltán is számolni kellett a *munkanélküliséggel*. 2005. december végén 348 álláskeresőt tartottak nyilván, 61%-uk férfi volt. A tartósan, 180 napon túl regisztrációban lévők aránya megközelítette az 57%-ot. A nyilvántartott álláskeresők 12,6%-a nem végezte el az általános iskolát, 44,5%-a 8 osztályt végzett, 42,2%-a középfokú, 0,6%-a pedig felsőfokú végzettséggel rendelkezett. A munkanélküliek több mint 93%-a fizikai munkakörből került ki.

2005 végén Alsózsoltán 40 *kiskereskedelmi üzlet* és egy gyógyszertár állt a lakosság szolgálatában. Az üzletek fele élelmiszer jellegű üzlet és áruház, valamint zöldség-gyümölcs szaküzlet volt; a kiskereskedelmi üzletek hattizedét egyéni vállalkozások működtették. A település sem kereskedelmi, sem magán *szálláshellyel* nem rendelkezik. 2005-ben Alsózsoltán 21 *vendéglátóhely* működött, ebből 8 étterem, cukrászda, 1 munkahelyi étkeztetőhely és 12 bár, borozó.

Lakásállomány, infrastruktúra

A település fejlődésében és várossá alakulásának folyamatában a *lakásállomány* gyarapodásának is nagy szerepe volt, a növekedés üteme meghaladta a megyei átlagot. 1949 és 2005 között a megyében 80%-kal, míg Alsózsoltán 2,8-szeresére nőtt a lakások száma. Ebben szerepet játszott, hogy a megyeszékhelyről sokan költöztek a településre. Jelentősen javult egy másik mutató is: míg 1949-ben 468, 2005-ben már csak 339 lakos jutott száz lakásra.

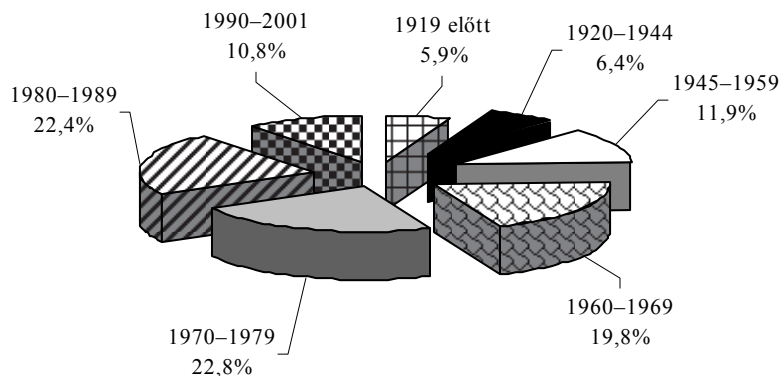
A lakásállomány összetételében is lényeges változások mutatkoznak: 1949-ben a lakások 68,8%-a, 2001-ben már csak 8%-a volt egyszobás, a 3 és több szobások aránya közben 1,8%-ról 67,3%-ra emelkedett. 1960-ban száz lakásból még csak 5, négy évtized múlva már 88 rendelkezett fürdőszobával. A 2001. évi lakásállomány kor szerinti megoszlását a 3. ábra mutatja.

Az életkörülményeket nemcsak a lakások mérete, szobaszáma, hanem a közművekkel való ellátottsága is meghatározza. Az *infrastruktúra* kialakításában legalapvetőbb a villamos áram bevezetése. 1949-ben a lakások 35%-a volt felszerelve villannyal, 1960-ban 78%-a, 1970-ben 92,3%-a, és 1980-ban már csak 19 lakásban nem volt áram.

A *közüzemi vízhálózatba* bekapcsolt lakások aránya 2005-ben meghaladta a 93%-ot, ami magasabb volt mind a községi (77,2%), mind a megyei átlagnál (87,3%). A közüzemi *szennyvízcsatorna-hálózat* hossza 48,3 km, 2005-ben 1452 lakás (a lakások 79,4%-a) volt bekötve a hálózatba. A *vezetékes gázhálózat* túlnyomó része 1991–1993 között épült ki, 1993-ban 939 háztartás, 2005-ben már 1435 háztartás használt vezetékes gázt.

3. ábra

A 2001. évi lakásállomány megoszlása az építés éve szerint

Alsószolcán 2005 végén 1268 *személygépkocsit* tartottak nyilván, ami ezer lakosra átlagosan 205 gépkocsit jelent, 36-tal kevesebbet, mint a kistérségi, és 12-vel kevesebbet, mint a megyei átlag. Az 1394 *távbeszélő-fővonalból* adódóan ezer lakosra 225 fővonal jutott, ugyanez a mutató a Miskolci kistérségben 329, a megyében pedig 284 volt.

Oktatás, egészségügy

A városban két *óvoda* működik, összesen 260 férőhellyel, ahol a 2005/2006. tanévben 24 óvodapedagógus 292 beiratkozott gyermekkel foglalkozott. A település három *általános iskolája* összesen 34 osztályteremmel rendelkezik, ahol az elmúlt tanévben 750 diák tanult 78 főállású pedagógus irányításával. Egy pedagógusra közel 10 tanuló jutott, a megyei átlaghoz (11) hasonlóan.

A Sportcsarnok belülről
Fotó: Önkormányzat

Az *egészségügyi alapellátást* három háziorvos és egy házi gyermekorvos, valamint három körzeti ápolónő biztosítja. 2005-ben egy háziorvosra és házi gyermekorvosra 1548 lakos jutott, a Miskolci kistérség átlagánál (1408) több, a megyei átlagnál (1557) valamivel kevesebb. Az időskorúakat egy 25 férőhelyes *nappali intézmény* segíti, ahol 2005-ben 24 idős embert láttak el. 31 fő részvett étkeztetésben, 1 fő házi segítségnyújtásban, 3 fő pedig mindkét szolgáltatást igénybe vette.

A helyi önkormányzat évről évre jelentős összegeket fordít a nehéz helyzetbe került lakosok támogatására. 2005-ben éves átlagban 228-an részesültek rendszeres szociális segélyben, és 1038-an átmeneti segélyben. Az említett támogatásokra 46; illetve 3,9 millió forintot használtak fel. Ezenkívül az önkormányzat 458 fő részére

nyújtott lakásfenntartási támogatást, 173 gyermek részére pedig rendkívüli gyermekvédelmi támogatást. Ezeket részben pénzben, részben természetben kapják a rászorulóknak.